

PŘÍSTUP KONCEPTU SOLVENCY II K ŘÍZENÍ RIZIK V KOMERČNÍCH POJIŠŤOVNÁCH

E. Vávrová

Došlo: 23. října 2009

Abstract

VÁVROVÁ, E.: *Solvency II approach to the risk management in commercial insurance companies*. Acta univ. agric. et silvic. Mendel. Brun., 2010, LVIII, No. 3, pp. 261–270

In the year 2001, the European Commission started to revise the legislation Solvency I and to implement a new approach called Solvency II. The regulation called Solvency II is based on regulation considering management of risks of commercial insurance companies. Changes on financial markets and the contemporary financial crisis made financial authorities to formulate principles of regulation based on risk management. Commercial insurance companies across Europe will face a considerable amount of work to be ready for requirements related with Solvency II implementation in the year 2012.

Rating agencies, regulators and investors today are demanding that insurers provide detailed assessments of their risk tolerance and quantify the adequacy of their economic capital. To complete such assessments requires a credible baseline for underwriting volatility. Modern portfolio theory for assets teaches that increasing the number of stocks in a portfolio will diversify and reduce the portfolio risk, but will not eliminate risk completely, the systemic market risk remains. In the same way, insurers can reduce underwriting volatility by increasing account volume, but they cannot reduce their volatility to zero. A certain level of systemic insurance risk will always remain, due to factors such as for example the underwriting cycle, macroeconomic factors, legal changes and weather.

This presented scientific paper focuses on an analysis of specific goals of the regulation Solvency II and the structure of second pillar of the three-pillar construction (similarity with Basel II banking regulation) of Solvency II. The paper was written as part of research project MSM 6215648904, carried out by the Faculty of Business and Economics, under the title "The Czech Republic in the processes of integration and globalization, and the development of the agriculture and service sector in the new conditions of the integrated European market", following the goals and methodology of the research project.

commercial insurance company, solvency, risk management, regulation of the insurance industry, supervisory authority, capital requirement

Stěžejním záměrem této práce je prezentace poznatků získaných při rozboru možných způsobů identifikace a eliminace rizik v případě řízení rizika v komerční pojišťovací instituci. Rizika jsou posuzována se zřetelem na kvalifikaci a kvantifikaci rizik v souvislosti s požadavky konceptu Solvency II. Je zdůrazněn význam risk managementu, v sofistikovanější podobě označovaného jako Enterprise Risk Management. Řízení rizik nabývá na významu právě se v současnosti připravovaným konceptem Solvency II, jehož první i druhý pilíř akcentují řízení rizik ve finančních institucích a důsled-

nou kvantifikaci zjevných, skrytých i potenciálních rizik.

V roce 2001 byla z podnětu Evropské komise zahájena revize a aktualizace stávající legislativy Solventnost I a byl tak zahájen proces implementace zcela nové nástupnické směrnice, která dostala název Solvency II. Je to nový koncept právní regulace pojišťoven, který nahradí stávající a v současnosti dosud platný režim Solventnost I. Souhrn nových opatření, aktualizace a novelizace předcházejících legislativních úprav bude sjednocen v jediné směrnici Evropské komise, která nahradí 14 předcháze-

jících pojišťovacích nařízeních. První výhodou Solvency II, patrnou i bez bližší analýzy, je zjednodušení stávající struktury všech zákonů, které upravují pojišťovací trh, zlepšení orientace pojišťoven a možnost rychlejšího přístupu k hledaným regulačním opatřením. Původní předpoklad o plné implementaci směrnice počítal již s rokem 2008, nyní je však zřejmé, že nejbližší termín zavedení je rok 2012.

Stávající rámec solventnosti (viz CIPRA, 2002) v legislativě Evropské unie omezuje fungování jednotného trhu tím, že stanoví minimální normy, které lze doplnit dodatečnými pravidly na vnitrostátní úrovni jednotlivých členských zemí Evropské unie. Tato dodatečná pravidla narušují a ohrožují řádné fungování jednotného trhu v pojišťovníctví. Zvyšují se tak náklady pro pojistitele i pro pojištěné v zemích Evropské unie a je tím bráněno hospodářské soutěži. Rovněž přetrvávají významné rozdíly ve způsobu výkonu dozoru, což dále ohrožuje jednotný trh.

Předkládaný vědecký příspěvek si klade za cíl zjistit a diskutovat souvislosti, efekty a potenciální rizika, která s sebou přinášejí zavádění nových modelů regulace v pojišťovníctví. Příspěvek analyzuje v rámci druhého pilíře navrhovaného konceptu regulace odvětví pojišťovníctví v Evropské unii pod názvem Solvency II oblast kvalitativních požadavků na kapitál pojišťoven s důrazem na požadovanou vazbu mezi interním kontrolním systémem v pojišťovnách a pravidly pro řízení rizik. Zároveň je příspěvek zaměřen na činnost orgánů dohledu, jejich povinnosti a pravomoci vůči pojišťovnám a vzájemnou mezinárodní spolupráci po zavedení směrnice Solvency II. Předmětem diskuse je navrhovaný obsah Solvency II – tedy cíle a metody především se zaměřením na druhý pilíř konceptu. Solvency II je výraznou změnou regulačního konceptu vyžadující systematický a komplexní přístup k řízení rizik. Požadavky direktivy Evropské komise nebudou tudíž řešit jen pojistné riziko nebo riziko plynoucí ze zajištění bez zohlednění ostatních druhů rizik, jako je riziko úvěrové, riziko tržní, riziko ALM, riziko likvidity a operační riziko.

V příspěvku jsou publikovány dílčí výsledky dosažené v rámci výzkumného záměru MSM 6215648904/výzkumný směr 02 s názvem *Hlavní tendence ve vývoji konkurenčního prostředí v podmínkách integračních a globalizačních procesů a adaptace podnikatelských subjektů na nové podmínky integrovaného trhu*, v návaznosti na cíle a metodiku řešení daného výzkumného záměru.

MATERIÁL A METODY

Metodickým východiskem pro koncipování příspěvku bylo studium dosud publikovaných studií a dostupných dokumentů ze zkoumané oblasti, z nichž s využitím komparační analýzy, indukce a syntézy poznatků byly stanoveny a diskutovány možné efekty a potenciální rizika nových přístupů v rámci druhého pilíře konceptu Solvency II ve vazbě na rizikový profil.

Evropská komise rozdělila cíle spojené se vznikem a implementací konceptu Solvency II na obecné, specifické a operační. Obecné cíle nového konceptu Solvency II se zaměřují na odstranění nedostatků předcházející solventnostní úpravy a byly definovány následovně:

1. Prohloubení integrace pojišťovacího trhu Evropské unie: Ačkoliv postupné vytváření jednotného pojišťovacího trhu probíhá již více než 30 let, členské státy stále uplatňují některá svá vlastní pravidla a také harmonizace dozoru v pojišťovníctví je nedostatečná. Tyto překážky by měla Solvency II odstranit.
2. Zlepšení ochrany pojistníků a oprávněných osob: Ochrana pojistníků a pojištěných je hlavním cílem obezřetnostního dozoru v pojišťovníctví. Jeho zkvalitnění a rizikově orientovaný přístup Solvency II by měly vést ke zvýšení ochrany klientů pojišťoven v Evropské unii.
3. Zlepšení konkurenceschopnosti pojistitelů a zajišťitelů EU v mezinárodním měřítku: Současný režim v Evropské unii je zastaralý a zaostává za vývojem finančního sektoru, pojistné matematiky, mezinárodních účetních standardů, za rozvojem informačních technologií a dalších trendů ovlivňujících finanční trhy. Pojišťovnám tak vznikají dodatečné a zbytečné náklady, aby zůstaly konkurenceschopné vůči pojistitelům z ostatních zemí mimo Evropskou unii.
4. Podpora zlepšení právní úpravy: V současné době tvoří legislativu pojišťovníctví směrnice Evropského společenství a Evropské unie, rozdílné implementace členských států Evropské unie a odlišné předpisy obezřetnostního dozoru. Cílem Solvency II je tedy srozumitelný, lehce přístupný a konzistentní režim používaný v celé Evropské unii.

Se záměrem posoudit u těchto obecných cílů účinnost a efektivnost různých koncepcí byly vymezeny specifické a operační cíle.

Mezi specifické cíle konceptu patří zlepšení řízení rizik pojišťoven, zvýšení spolupráce a sbližování orgánů dozoru, povzbuzení meziodvětvové soudržnosti, zajištění lepší alokace kapitálových zdrojů, podpora mezinárodního sbližování a zvýšení transparentnosti.

Operační cíle definovala Evropská komise jako: kodifikaci a přepracování stávající legislativy v oblasti pojišťovníctví, harmonizaci kalkulací technických rezerv, zavedení rizikově citlivých harmonizovaných solventnostních standardů, zavedení proporcionálních požadavků pro malé a střední pojišťovny, harmonizaci pravomocí, metod a nástrojů orgánů dozoru, harmonizaci povinností spojených s výkaznictvím orgánů dozoru, podporu kompatibility mezi obezřetnostním dozorem v pojišťovníctví a bankovníctví, podporu kompatibility pravidel pro oceňování a výkaznictví s mezinárodními účetními standardy a zajištění účinného dozoru pojišťovacích skupin a finančních konglomerátů.

Koncept Solvency II je založen na třípilířovém modelu podobně jako regulační pravidla Basel II pro sektor bankovníctví (srov. VÁVROVÁ, KAŠPAROVSKÁ; 2006). První pilíř je zaměřen na kvantitativní požadavky na kapitál pojišťoven tak, aby byla zaručena jejich solventnost. Pojišťovny jsou povinny vykazovat minimální kapitálový požadavek a solventnostní kapitálový požadavek. Součástí prvního pilíře jsou také požadavky na technické rezervy, členění vlastních zdrojů a na oceňování aktiv a závazků.

Druhý pilíř Solvency II je na rozdíl od prvního pilíře zaměřen na kvalitativní požadavky na kapitál pojišťoven. Klade důraz na interní kontrolní systémy v pojišťovnách a pravidla pro řízení rizik. Zároveň je zaměřen na činnost orgánů dohledu, jejich povinnosti a pravomoci vůči pojišťovnám a vzájemnou mezinárodní spolupráci (LOZSI, 2006).

Dozorčí orgány nad pojištěným trhem v rámci Evropské unie nejsou dosud harmonizovány. V ně-

kterých zemích provádějí dozor nad pojištěným trhem centrální banky (v České republice na základě zákona č. 57/2006 Sb., nebo např. v Nizozemsku), ministerstva (např. ve Španělsku) nebo další instituce. Přehled dozorčích orgánů v jednotlivých členských státech Evropské unie je uveden v Tab. I. Finanční dozor nad pojišťovnami, včetně dozoru nad činnostmi pojišťoven, tedy náleží do výhradní pravomoci členského státu. Plná harmonizace dozoru nad pojišťovníctvím není ve všech členských státech možná z důvodů rozdílného historického vývoje pojištěného trhu a různé míry regulace pojišťovníctví, dále dosud nejsou harmonizovány daňové systémy a existují rozdíly v nabízených pojištěných produktech.

Cílem druhého pilíře konceptu Solvency II je zvýšit úroveň harmonizace metod dozoru, stanovení základních principů, koordinace kontrolních mechanismů a jejich standardizace, a také spolupráce dozoru v odvětví bankovníctví a pojišťovníctví.

I: *Orgány dohledu v pojišťovníctví v zemích EU*

I: *Insurance supervisory authorities in EU countries*

Země	Dozorový orgán v pojišťovníctví
Belgie	Banking, Finance and Insurance Commission (CBFA)
Bulharsko	Financial Supervision Commission (FSC)
ČR	Česká národní banka (ČNB)
Dánsko	Finanstilsynet
Estonsko	Finantsinspeksioon
Finsko	Vakuutusvalvonta
Francie	Autorité de Contrôle des Assurances et des Mutuelles (ACAM)
Holandsko	De Nederlandsche Bank
Irsko	Irish Financial Services Regulatory Authority
Itálie	Istituto per la Vigilanza sulle Assicurazioni Private e di Interesse Collettivo (ISVAP)
Kypr	Insurance Companies Control Service (ICCS)
Litva	Insurance Supervisory Commission of the Republic of Lithuania
Lotyšsko	Financial and Capital Market Commission
Lucembursko	Commissariat aux Assurances
Maďarsko	Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete
Malta	Malta Financial Services authority
Německo	Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (BaFin)
Polsko	KOMISJA NADZORU FINANSOWEGO
Portugalsko	Instituto de Seguros de Portugal
Rakousko	Finanzmarktaufsicht (FMA)
Rumunsko	Insurance Supervisory Commission (CSA)
Řecko	Private Insurance Supervisory Committee (PISC)
Slovensko	Národná banka Slovenska
Slovinsko	Agencija za zavarovalni nadzor (AZN)
Španělsko	Dirección General de Seguros y Fondos de Pensiones Ministerio de Economía y Hacienda
Švédsko	Finansinspektionen (FI)
UK	Financial Services Authority (FSA)

Zdroj: <http://www.ceiops.eu/content/view/8/11/>

V návrhu směrnice Evropské komise¹ je druhý pilíř zpracován ve dvou oddílech – orgány dozoru (články 27–38) a obecná pravidla a systém správy (články 41–49).

Třetí pilíř se zaměřuje na vykazování finanční situace orgánům dozoru a zveřejňování požadovaných informací v rámci transparentnosti podnikání v odvětví pojišťovnictví. Cílem třetího pilíře je lepší informovanost o finanční situaci pojišťoven nejen pro dozorcí orgány, ale i pro ostatní zainteresované subjekty, jako jsou pojistníci a pojištění, zajišťovny, banky, stát nebo ostatní pojišťovací instituce, jak lze doložit např. viz VÁVROVÁ, KAŠPAROVSKÁ (2006) a také KAŠPAROVSKÁ, VÁVROVÁ (2007). V návrhu směrnice Evropské komise je třetímu pilíři věnován oddíl 3 o zveřejňování informací (články 50–55).

VÝSLEDKY A DISKUSE

Obecné důvody pro regulaci pojišťovnictví jsou dány charakterem pojišťovacích služeb a hospodářským a sociálním významem pojištění. Pojistitelé zajišťují nejen ochranu před negativními nahodilými událostmi, které mohou subjektu způsobit ztrátu, ale také směřují úspory domácností na finanční trhy a do reálné ekonomiky. Konkrétní důvody pro změnu regulačních a solventnostních pravidel jsou dány zastaralou legislativou, která nebyla výrazně změněna od sedmdesátých let 20. století. Snahou o nápravu byly směrnice týkající se Solventnosti I, které provedly pouze dílčí změnu a většina slabých míst konceptu přetrvávala.

Důvodem pro novou regulaci pojišťovnictví jsou zejména nedostatečná citlivost vůči rizikům, omezení řádného fungování jednotného pojistného trhu, nedostatečná úprava dozoru nad finančními skupinami a nedostatečné sblížování mezi odvětvími i v mezinárodním měřítku.

Současný legislativní režim v rámci Evropské unie náležitě nezachycuje řadu klíčových rizik včetně tržního, kreditního a operačního rizika, jak zdůrazňuje studie AonBenfield (2009). Režim navíc není zaměřen na budoucí vývoj, zahrnuje jen velmi málo kvalitativních požadavků ohledně řízení rizik a systému správy a nepožaduje na orgánech dozoru, aby ve věci uvedených kvalitativních hledisek pravidelně prováděly přezkumy. Nedostatečná citlivost vůči rizikům pojistitele nevybízí k tomu, aby přiměřeně řídili svá rizika, ani aby zlepšovali řízení rizik a související investice. Současný režim nezajišťuje přesné a včasné zásahy ze strany orgánů dozoru ani neusnadňuje optimální alokaci kapitálu. V důsledku uvedených skutečností nechrání současný solventnostní režim v rámci Evropské unie pojistníky a pojištěné tak, jak by bylo možné.

Stávající rámec solventnosti omezuje fungování jednotného evropského pojistného trhu tím, že stanoví minimální normy, které lze doplnit dodatečnými pravidly na vnitrostátní úrovni. Tato dodatečná pravidla narušují a ohrožují řádné fungování jednotného trhu v pojišťovnictví. Zvyšují se tak náklady pro pojistitele i pojistníky v Evropské unii a jsou tím kladeny překážky evropské hospodářské soutěži. Rovněž přetrvávají významné rozdíly ve způsobu výkonu dozoru, což dále ohrožuje jednotný trh.

Současný přístup k dozoru nad finančními skupinami, jenž se zaměřuje rostoucí měrou na právní subjekty, se stále více vzdaluje skutečné struktuře a organizaci skupin. Vzhledem k zavádění systémů řízení rizik vztahujících se na celý podnik a k soustředování klíčových funkcí dochází rostoucí měrou k centralizaci organizační struktury finančních skupin. V důsledku odlišného řízení součástí finančních skupin a dozoru nad těmito skupinami se nezvyšují pouze náklady pojišťovacím skupinám, ale roste též nebezpečí, že budou opomenuta některá klíčová rizika vztahující se na celou finanční skupinu.

Činnost Mezinárodní asociace orgánů pro dozor v pojišťovnictví (IAIS) a Rady pro mezinárodní účetní standardy (IASB) se v oblasti vývoje nových solventnostních norem a oceňování technických rezerv ubírá směrem k přístupu vycházejícímu z ekonomických rizik, výrazně odlišnému od filozofie, na které je založen současný solventnostní režim v Evropské unii². Mezitím byl prostřednictvím směrnic o kapitálových požadavcích zaveden pro banky solventnostní režim vycházející z rizik, označovaný jako Basel II. Nedostatečná provázanost mezi odvětvími i nedostatečné sblížování v mezinárodním měřítku ohrožuje konkurenceschopnost pojistitelů z Evropské unie. Nedostatečná provázanost mezi odvětvími rovněž zvyšuje možnost regulační arbitráže.

Druhý pilíř Solvency II je zaměřen na kvalitativní požadavky na kapitál pojišťoven. Klade důraz na interní kontrolní systémy v pojišťovnách a pravidla pro řízení rizik. Zároveň je zaměřen na činnost orgánů dohledu, jejich povinnosti a pravomoci vůči pojišťovnám a vzájemnou mezinárodní spolupráci.

Cílem druhého pilíře konceptu Solvency II je zvýšit úroveň harmonizace metod dozoru, stanovení základních principů, koordinace kontrolních mechanismů a jejich standardizace, a také spolupráce dozoru v odvětví bankovního a pojišťovnictví, jak více rozvádí VÁVROVÁ, KAŠPAROVSKÁ (2006). Viceguvernér České národní banky Miroslav Singer, pověřený dohledem nad pojistným trhem, označil za možná rizika, která by mohla české pojišťovny

1 Amended Proposal for a Directive of the European Parliament and of the council on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance: SOLVENCY II.

2 EU. Solvency II: IMPACT ASSESSMENT REPORT (SEC(2007)871). [online]. [cit. srpen 2009]. Dostupný z [www: <http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/solvency/impact_en.htm>](http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/solvency/impact_en.htm).

v budoucnosti ohrožit, především snížení cen státních dluhopisů (v tomto případě by pojišťovny realizovaly ztrátu) a rovněž samotné zavedení Solvency II. Pojišťovny budou muset při implementaci Solvency II reálně oceňovat rizika převzatá od klientů. Tato rizika teoreticky nebude možné nuceně podhodnocovat, tudíž budou pojišťovny nuceny dramaticky navyšovat kapitál. „*Je to systém, který lze v pojišťovnách zavést teprve poté, když budou bezchybně fungovat všechny kontrolní systémy,*“ zdůraznil Singer³.

Orgány dozoru

Hlavním cílem orgánů dozoru je ochrana pojistníků a pojištěných či osob oprávněných s nárokem na pojistné plnění. Dalšími dílčími cíli je finanční stabilita pojišťoven a stabilní trhy v souladu s Akčním plánem pro finanční služby, dle ČAP (2006).

Mezi obecné zásady dozoru patří prospektivní a rizikově orientovaný přístup, zásada proporcionality, transparentnost a odpovědnost. Orgány dozoru mají povinnost uplatňovat svoji činnost přiměřeně k povaze, komplexnosti a rozsahu rizik spojených s činností pojišťoven.

Orgány dozoru kontrolují a hodnotí systém správy pojišťovny, technické rezervy, kapitálové požadavky (rovněž viz BIS, 2006), dodržování investičních pravidel, kvalitu a kvantitu vlastních zdrojů a v případě, že pojišťovna používá částečný nebo úplný interní model, potom je součástí kontroly i plnění požadavků na interní modely.

Orgány dozoru mohou ve výjimečných, předem stanovených případech po pojišťovně požadovat navýšení kapitálu. Tyto případy mohou nastat, když se rizikový profil pojišťovny významně odchyluje od stanoveného solventnostního kapitálového požadavku⁴ (SCR), který byl vypočítán dle standardního vzorce nebo který byl vypočítán podle interního modelu, jenž kvantifikovaná rizika nezahrnuje dostatečně a interní model nebyl včas upraven. Další možností může být nevyhovující systém správy pojišťovny vzhledem k řízení rizik. Navýšení kapitálu se vypočítá tak, aby SCR odpovídal hodnotě základních vlastních zdrojů pojišťovny na hladině spolehlivosti 99,5% v časovém horizontu jednoho roku. Současně musí pojišťovna odstranit nedostatky zjištěné orgány dozoru. Kontrola navýšení kapitálu je prováděna jednou ročně. Pokud pojišťovna odstraní nedostatky, které vedly k nařízení zvýšit kapitál, může jí být umožněno kapitál opět snížit.

Systém správy

Všechny pojišťovny musejí mít účinný systém správy, který umožní zdravé a obezřetné řízení jejich činnosti a který umožní identifikovat a zhodno-

tit povahu a rozsah rizik, jimž pojišťovny při své činnosti čelí. Tento systém je schematicky znázorněn na Obr. 2.

Systém správy musí splňovat požadavky stanovené v následujících oblastech:

- Požadavky na osoby, které skutečně řídí pojišťovnu nebo mají jiné klíčové funkce
- Řízení rizik
- Vnitřní kontrola
- Vnitřní audit
- Funkce aktuárů
- Externí zajištění služeb nebo činností.

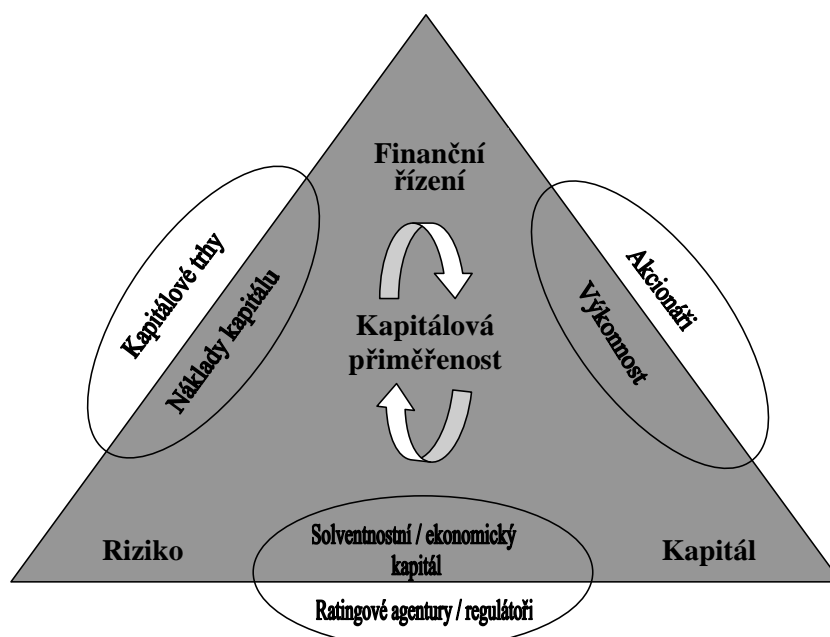
Vhodnost a řádnost řídicích osob (uvedená v článku 42) znamená, že osoby, které pojišťovnu skutečně řídí nebo mají klíčové funkce, mají odpovídající odbornou kvalifikaci, znalosti a zkušenosti a mají tu nejlepší pověst a jsou nanejvýš čestné. Pojišťovny musejí každou změnu ve vedení společnosti oznámit orgánům dozoru včetně informací souvisejících s posouzením, zda nové osoby odpovídají požadavkům. Pojišťovny také musejí neodkladně nahlásit změnu v souvislosti s porušením požadavku řádnosti některé z osob v řídicích a správních orgánech pojišťovny.

Povinnosti při řízení rizik jsou popsány v člancích 43 a 44. Pojišťovny musejí mít vypracován takový systém řízení rizik, který je plně integrován do organizační struktury pojišťovny. Součástí tohoto systému musejí být i plány pro případ nouze. Řízení rizik se týká všech rizik, která jsou zahrnuta do výpočtu solventnostního kapitálového požadavku, ale vztahuje se i na rizika, která se SCR přímo nesouvisí, ovšem jsou součástí činnosti pojišťovny. Zabývá se jimi podrobně studie AonBenfield (2009). Konkrétně se řízení rizik vztahuje k upisování pojištění, tvorbě technických rezerv, řízení aktiv, závazků a investic, řízení rizika likvidity a rizika koncentrace. Každá pojišťovna provádí vlastní posouzení rizika solventnosti dle vnitřních směrnic pojišťovny, hlídá dodržování minimálního a solventnostního kapitálového požadavku a případné odchylky.

Jak vyplývá ze schématu na Obr. 1, řízení rizik je průběžný proces, v rámci kterého pojišťovací společnost identifikuje, posuzuje, kontroluje, měří a sleduje různá rizika a příležitosti za účelem splnění strategických a ekonomických cílů společnosti. Při řízení kapitálu pojišťovna řídí kapitálové potřeby tak, aby vyhověla požadavkům regulátorů a ratingových agentur a požadavkům vedení ohledně tolerance vůči riziku, a aby byla schopna čelit ekonomickým překážkám a plnit výkonnostní cíle organizace. Dále provádí finanční řízení, kdy pojišťovací společnost hodnotí svou výkonnost za použití riziko zohledňujících ukazatelů, které

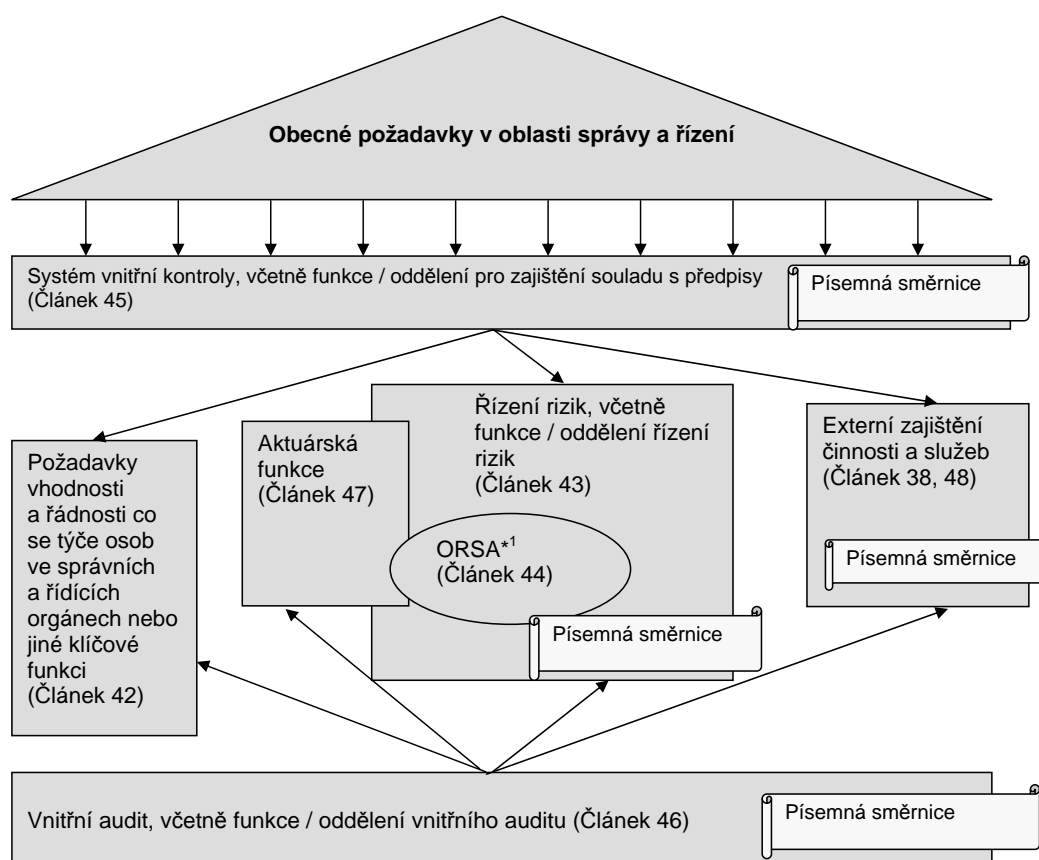
3 SINGER, M. *Pojistný trh je zdravý*. [online]. 20. 10. 2009 [cit. 2009-10-21]. Dostupný z [www: <http://www.opojisteni.cz/ekonomika/miroslav-singer-pojistny-trh-je-zdravy/>](http://www.opojisteni.cz/ekonomika/miroslav-singer-pojistny-trh-je-zdravy/).

4 Solventnostní kapitálový požadavek SCR (Solvency Capital Requirement) představuje ekonomický kapitál, který pojišťovna musí držet, aby omezila pravděpodobnost úpadku. Výkazování SCR řeší první pilíř Solvency II zaměřený na kvantitativní požadavky na kapitál pojišťoven, aby tak byla zaručena jejich solventnost.

1: Vazby mezi řízením rizik, řízením kapitálu a finančním řízením

1: Links between risk management, capital adequacy and financial management

2: Schéma struktury obecných požadavků v oblasti správy a řízení

2: Diagram of the structure of the general requirements for corporate governance

*1 ORSA znamená vlastní posouzení rizik a solventnosti pojišťovnou (Own Risk and Solvency Assessment)

Zdroj: vytvořeno dle Groupe Consultatif In LOZSI (2009)

vyjadřují návratnost, spotřebu kapitálu a volatilitu na úrovni celé pojišťovny a na úrovni jednotlivých obchodních jednotek.

Vnitřní kontrolní systém, uvedený v článku 45, musí minimálně obsahovat správní a účetní postupy, rámec vnitřní kontroly a efektivní systém komunikace mezi všemi útvary pojišťovny a dále trvalou funkci zajišťování shody s předpisy, což znamená poskytování poradenství správním a výkonným orgánům v oblasti předpisů souvisejících s konceptem Solvency II. Tento požadavek na vytvoření řídicího a kontrolního systému komerční pojišťovny byl v podmínkách České republiky obligatorně uveden již ve stávajícím zákoně č. 39/2004 Sb., o pojišťovnictví, a je zachycen ve změně podobě kvalitativního posunu vzhledem k obsahu, rozsahu a zejména významu tohoto systému i v novém zákoně č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, který vstoupí v platnost od 1. 1. 2010. Jde o mezikrok k cílovému stavu stanovenému článkem 45 návrhu směrnice Evropské komise, vyžadovanému v komerčních pojišťovnách napříč Evropou po implementaci Solvency II.

Požadavky na interní audit jsou upraveny v článku 46. Funkce interního auditu je objektivní a nezávislá na jednotlivých provozních, správních a řídicích útvarech pojišťoven. Oddělení interního auditu oznamuje výsledky své činnosti správnímu nebo řídicímu orgánu. Součástí činnosti interního auditu je přezkoumávání vnitřních strategií, procesů a interní komunikace. Interní audit hodnotí systém správy pojišťovny a podává doporučení ke zlepšení ve vztahu k jednotlivým činnostem pojišťovny.

Součástí systému správy je i řízení účinné funkce aktuárů (článek 47), kteří mají dostatečné odborné znalosti a zkušenosti z oblasti pojistné a finanční matematiky. Jejich úkolem je koordinace výpočtu technických rezerv, dále zajišťují přiměřenost používaných metodik a podkladových modelů, jakož i předpokladů učiněných při výpočtu technických rezerv. Posuzují dostatečnost a kvalitu údajů používaných při výpočtu technických rezerv, srovnávají nejlepší odhady se zkušeností, informují správní nebo řídicí orgán o spolehlivosti a adekvátnosti výpočtu technických rezerv, vyjadřují názor na celkovou koncepci upisování pojištění, vyjadřují názor na adekvátnost zajistných ujednání a přispívají k účinnému systému řízení rizik.

Požadavky na pojišťovny v souvislosti s externím zajišťováním služeb a činností jsou upraveny v článku 48. Z úpravy vyplývá, že pojišťovny mají odpovědnost za plnění svých povinností i u činností, které si nechávají externě zajišťovat. Navíc mají informační povinnost vůči orgánům dozoru v případě, že se outsourcing týká důležitých provozních činností. Externí zajištění důležitých provozních činností se nedoporučuje, pokud by vedlo ke zhoršení kvality systému správy, nadměrnému zvýšení operačního rizika, zhoršení možnosti orgánů dozoru sledovat plnění povinností pojišťovnami nebo by došlo ke zhoršení poskytovaných služeb pojištěným. Služby, které si mohou pojišťovny nechat externě zajišťovat, budou upraveny prováděcími opatřeními ke směrnici Solvency II, které jsou zatím zpracovávány.

SOUHRN

V roce 2001 byla z podnětu Evropské komise zahájena revize a aktualizace stávající legislativy Solventnost I a byl tak zahájen proces přípravy podkladů pro nástupnickou směrnici, která dostala název Solvency II. Ta je zpracovávána na základě Lamfalussyho legislativního procesu. Proces byl poprvé použit v rámci Akčního plánu pro finanční služby (FSAP) na návrh tzv. „Výboru moudrých“ pod vedením barona Alexandra Lamfalussyho v roce 2000. Vznik tohoto výboru a následně legislativního procesu byl reakcí na pomalý postup při naplňování FSAP a na problémy spojené s jeho implementací.

Legislativní proces podle barona Lamfalussyho stojí obecně na čtyřech základních úrovních práce. V rámci Solvency II v první úrovni pracuje Evropská komise na základních principech nové směrnice. Ve druhé úrovni Evropská komise formuluje detailnější prováděcí legislativu a technické specifikace připravované úpravy. Třetí úroveň je věnována konzistentní interpretaci a aplikaci na národních úrovních. Je zajišťována Evropským výborem orgánů dozoru nad pojišťovnictvím a zaměstnaneckým penzijním pojištěním (CEIOPS). Za čtvrtou úroveň procesu odpovídá opět Evropská komise, která kontroluje implementaci, dodržování směrnice a případně zajistí její realizaci donucovacími prostředky. Kromě hlavních subjektů zodpovědných za jednotlivé úrovně procesu spolupracují na konceptu Solvency II také pracovní skupiny složené z odborníků z dalších organizací, jako je Evropský výbor pojistitelů (CEA), asociace aktuárů (Groupe consultatif actuariel Européen) a další. Celý Lamfalussyho legislativní proces je shrnut v Tab. II.

Koncept Solvency II je vytvářen ve třech fázích. První fázi, od roku 2001 do poloviny roku 2003, lze označit jako projednávací a konzultační část, během které byla stanovena hlavní kostra budoucího solventnostního systému Evropské unie. Druhá fáze probíhá od poloviny roku 2003 a její ukončení se předpokládá v roce 2010. Během této etapy jsou připravovány konkrétní metody a přístupy k vý-

II: *Lamfalussyho proces implementace Solvency II*
 II: *Lamfalussy process of implementation of Solvency II*

Úroveň	Co je to?	Co to zahrnuje?	Kdo připravuje?	Kdo rozhoduje?
1	Směrnice Solvency II	Souhrn principů směrnice	Evropská komise	Evropský parlament a Evropská rada
2	Implementace	Detailní implementační opatření	Evropská komise	EIOPC ^{*1}
3	Standardy pro orgány dozoru	Pokyny pro zvýšení harmonizace dozoru	CEIOPS	CEIOPS
4	Vyhodnocení	Monitorování dodržování a vynucování	Evropská komise	Evropská komise

^{*1} Evropský výbor pro pojišťovny a zaměstnanecké penzijní fondy (European Insurance and Pensions Committee)

Zdroj: zpracováno dle Solvency II, Introductory Guide, CEA, upraveno

počtům solventnosti, probíhají konzultace a jsou zpracovávány kvantitativní dopadové studie QIS⁵ jak pro jednotlivé subjekty, tak pro celý evropský pojištný trh. Na jejich základě dochází k doplňování a dílčím změnám v návrhu směrnice. Třetí fáze v letech 2011 a 2012 se zaměří na implementaci do národních legislativ členských států. Směrnice by měla plně vstoupit v platnost dne 1. listopadu 2012. Původní předpoklad hovořil o plné implementaci směrnice již v roce 2008, nyní je však zřejmé, že nejbližší termín zavedení je rok 2012. Vzhledem ke komplikacím při projednávání regulačních opatření v oblasti finančních služeb na úrovni členských států není ani tento termín plně zaručen.

komerční pojišťovna, solventnost, risk management, regulace odvětví pojištnictví, dohledová instituce, kapitálový požadavek

Príspevek byl zpracován jako součást řešení výzkumného směru 02 výzkumného záměru PEF MZLU v Brně MSM 6215648904 s názvem „Česká ekonomika v procesech integrace a globalizace a vývoj agrárního sektoru a sektoru služeb v nových podmínkách evropského integrovaného trhu“.

SUMMARY

In 2001, the European Commission initiated the review and update of existing legislation Solvency I, and thus initiated the process of preparing a successor directive, which was called Solvency II. It is processed under the Lamfalussy legislative process. The legislative process in accordance with Baron Lamfalussy is generally based on four basic levels. Under Solvency II, in the first level is the European Commission working on basic principles of the new directive. In the second level, the European Commission sets out detailed implementing legislation and technical specifications of the upcoming presentation. The third level is devoted to the consistent interpretation and application at national levels. It is provided by the Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors (CEIOPS). For the fourth level corresponds to the process again by the European Commission to monitor implementation, compliance and ensure its implementation or enforcement powers. In addition to the main entities responsible for the process level, are working together to draft Solvency II working groups comprising experts from other organizations, such as the European Committee of Insurers (CEA), Association of Actuaries and others. The whole Lamfalussy legislative process is summarized in the Tab. II.

The concept of Solvency II is produced in three stages. The first phase, from 2001 to mid-2003, can be identified as discussing and consulting part, during which it was established the main framework of the future solvency system of the European Union. The second phase runs from mid-2003 and its completion is expected in 2010. During this phase are prepared specific methods and approaches for calculations, ongoing consultation and prepared quantitative impact studies for both individual subjects and for the whole European insurance market. On this basis, there is complementarity and particular changes in the draft directive. The third phase in 2011 and 2012 will focus on the implementation into national laws of member states of the EU. The Directive should enter fully into force on 1 November 2012. The original assumption talked about the full implementation of the Directive in 2008, now is also clear that the earliest date of implementation is 2012.

5 Za organizaci a vyhodnocování výsledků kvantitativních dopadových studií je zodpovědný CEIOPS (Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors).

LITERATURA

- Amended Proposal for a Directive of the European Parliament and of the council on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance: SOLVENCY II. [online] Dostupný z [www: http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/solvency/index_en.htm#proposal](http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/solvency/index_en.htm#proposal)
- AonBenfield: Insurance Risk Study. (2009) [online] Dostupný z [www: <http://www.aonbenfield.com>](http://www.aonbenfield.com)
- BIS: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. (2006) [online] Dostupný z [www: http://www.bis.org/publ/bcbs128.htm](http://www.bis.org/publ/bcbs128.htm)
- CIPRA, T., 2002: *Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovníctví*. Praha: Ekopress. ISBN 80-86119-54-8.
- ČAP: Solvency II. (2006) [online] Dostupný z [www: http://www.cap.cz/souboryKeStrazeni.aspx](http://www.cap.cz/souboryKeStrazeni.aspx)
- Evropská komise. Solvency II: IMPACT ASSESSMENT REPORT (SEC(2007)871). [online]. Dostupný z [www: <http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/solvency/impact_en.htm>](http://ec.europa.eu/internal_market/insurance/solvency/impact_en.htm).
- KAŠPAROVSKÁ, V., VÁVROVÁ, E., 2007: *Dopady regulace finančních institucí v novém prostředí*. In: Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Firma a konkurenční prostředí 2007, sekce Management v novém prostředí, Brno: MSD. ISBN 978-80-86633-85-5.
- LOZSI, I., 2006: *Co znamená Solvency II pro pojišťovny*. Bankovníctví, XIV (42), 2, s. 27–29. ISSN 1212-4273.
- LOZSI, I., 2009: *Řízení rizik pro pojišťovny: Nástin požadavků v kontextu Solvency II*. Praha: KPMG.
- SINGER, M., 2009: *Pojistný trh je zdravý*. [online] Dostupný z [www: <http://www.opojisteni.cz/ekonomika/miroslav-singer-pojistny-trh-je-zdravy/>](http://www.opojisteni.cz/ekonomika/miroslav-singer-pojistny-trh-je-zdravy/).
- VÁVROVÁ, E., KAŠPAROVSKÁ, V., 2006: *Skryté souvislosti nových přístupů k regulaci finančních sektorů*. In: Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Evropské finanční systémy 2006, Brno: MU, 2006. ISBN 80-210-4018-1.
- Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovníctví
- Zákon č. 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem

Adresa

Ing. Eva Vávrová, Ph.D., Ústav financí, Mendelova univerzita v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno, Česká republika, e-mail: vavrova@mendelu.cz

